

PAPER DETAILS

TITLE: Denetimli Serbestlik Uzmanlarinin Kendine Yansitma ve İçgörü Düzeyleri ile Sosyal Sorun Çözme Becerileri Arasindaki Iliskinin Incelenmesi

AUTHORS: Talip ERYALÇIN, Mustafa KARATAS

PAGES: 1-18

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2187724>

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Araştırma Makalesi / Research Article

Denetimli Serbestlik Uzmanlarının Kendine Yansıtma ve İçgörü Düzeyleri ile Sosyal Sorun Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Examination of the Relationship between Social Problem-Solving Skills and Self-Reflection and Insight of Probation Specialists

Talip ERYALÇIN¹, Mustafa KARATAŞ²

¹ Uzm. Sosyal Çalışmacı, Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, taliperyalcin@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8348-755X

² Dr. Öğretim Üyesi, Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, mustafa.karatas@ksbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0998-2552

Başvuru: 12.01.2022
Kabul: 20.10.2022

Atıf:
Eryalçın, T. ve Karataş, M. (2023). Denetimli serbestlik uzmanlarının kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri ile sosyal sorun çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 34(1), 1-18. DOI: 10.33417/tsh.1056704

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, denetimli serbestlik uzmanlarının kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri ile sosyal sorun çözme becerileri arasındaki ilişkisini ortaya koymaktır. Bu çalışmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada Türkiye'deki 144 Denetimli Serbestlik Müdürlüğünde görev yapan 275 uzmana ulaşılmıştır. Çalışmada Kendine Yansıtma ve İçgörü Ölçeği ve Gözden Geçirilmiş Sosyal Sorun Envanteri Kısa Form kullanılmıştır. Çalışmada parametrik testler sonucu elde edilen bulgularına göre uzmanların, kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri ile sosyal sorun çözme becerileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Çalışma sonuçları uzmanların kendi duygu, düşünce, davranışlarıyla ilgili yeterli gözlem, değerlendirme, farkındalığa ve rasyonel sosyal sorun çözme becerilerine sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Ancak uzmanların çalışma süreleri arttıkça sorun çözme becerilerinin negatif sorun yönelimine dönüştüğü görülmüştür. Bu negatif sorun yönelimini azaltmak için uzmanlara yönelik sürekli olarak şekilde akademik ve akran süpervizyonu verilmesi önerilmiştir. Çünkü olumlu kendine yansıtma ve içgörü sahibi olan ve sosyal sorun çözme becerileri gelişmiş denetimli serbestlik uzmanlarının mesleki bilgi, beceri ve değerler noktasında kendilerini güncelleyebileceği ve mesleki tükenmişlik ya da duyarsızlaşmaya karşı daha dayanıklı olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Denetimli serbestlik, denetimli serbestlik uzmanı, kendine yansıtma ve içgörü, sosyal sorun çözme

ABSTRACT

The purpose of this study probation professionals, self-reflection and insight and to reveal the relationship between levels of social problem solving skills. In this study, relational screening method was used. In the study, 275 specialists working in 144 Probation Directorates in Türkiye were reached. The Self-Reflection and Insight Scale and the Revised Social Problem Inventory Short Form were used in the research. According to the findings obtained as a result of parametric tests in the study, it was found that there is a positive significant relationship between the levels of self-reflection and insight of specialists and their social problem solving skills. The research results show that specialists have sufficient observation, evaluation, awareness and rational social problem solving skills related to their own feelings, thoughts and behaviors. However, as the working time of the specialists increased, it was observed that the problem solving skills turned into a negative problem orientation. In order to reduce this negative problem orientation, continuous academic and peer supervision of specialists has been suggested. Because it is thought that probation specialists who have positive self-reflection and insight and have developed social problem-solving skills can update themselves in terms of professional knowledge, skills and values and be more resistant to professional burnout or depersonalization.

Keywords: Probation, probation specialist, self-reflection and insight, social problem solving

GİRİŞ

Denetimli serbestlik suça yönelen bireylerin doğrudan ya da cezaevi sonrasında belirli yükümlülüklerle tabi olmasını gerektiren ve iyileştirme süreci için fırsat tanınan bir süreç olarak tanımlanır (DSHY-Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği, 2021). Suça yönelmiş yükümlüleri (haklarında denetimli serbestlik kararı bulunan şüpheli, sanık ve hükümlüler) topluma kazandırma amacıyla psiko-sosyal anlamda destek sağlamayı görev edinen sistem denetimli serbestliktir.

Denetimli serbestlik, özellikle II. Dünya Savaşı sonrası gelişen sosyal hizmet mekanizmalarıyla birlikte duyulan, suç işleyen bireylerin toplum içinde onarıcı şekilde cezalandırılmasını ve iyileştirilmesini hedefleyen bir sistem olarak bilinmektedir. Denetimli serbestlik Türkiye’de Devlet-i Aliyye (Osmanlı Devleti) ve Cumhuriyet dönemlerinde mahkemelerin verdiği kararları emniyet teşkilatının infaz etmesi şeklinde uygulanmıştır. Ancak 2005 yılında çıkarılan 5402 Sayılı Denetimli Serbestlik Kanunu ile birlikte denetimli serbestlik, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü içinde teşkilatlanması sağlanan kurumsal bir yapıya kavuşmuştur. 2005 -2021 yılları arasında Türkiye’de denetimli serbestlik hizmetlerinin yürütülmesi kapsamında 81 il ve 63 ilçede 144 denetimli serbestlik müdürlüğü kurulmuştur (Eryalçın vd., 2021). Denetimli serbestlik müdürlüklerinde idareciler, memurlar ve denetimli serbestlik uzmanları görev yapmaktadır. Denetimli serbestlik uzmanı; sosyal hizmet uzmanı, psikolog, öğretmen ve sosyolog kadrolarında görev yapan meslek elemanlarını tek çatı altında toplayan Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği’nde tanımlanmış bir unvandır (DSHY, 2021). Ülke genelinde denetimli serbestlik müdürlüklerinde ve denetimli serbestlik merkez teşkilatında toplam 966 denetimli serbestlik uzmanı (250 psikolog, 92 sosyal hizmet uzmanı, 375 sosyolog, 249 öğretmen) görev yapmaktadır (Eryalçın vd., 2021). Denetimli serbestlik uzmanları birçok sosyal sorun ve yükümlülerin bireysel ve ailevi sorunlarıyla çalışma yürütmektedir. Denetimli serbestlik uzmanlarının yürüttüğü bu çalışmaların etkililiğini mesleki donanımlarının yanı sıra bireysel özelliklerinin de etkilediği düşünülmektedir. Bu nedenle uzmanların sosyal sorunlar karşısında olumlu şekilde kendine yansıtma, içgörü ve sosyal sorun çözme becerilerine sahip olması denetimli serbestlikte yürütülen çalışmaları doğrudan etkileyeceği düşünülmüştür.

Bireylerin birtakım sosyal problemlere ilişkin düşünce, duygu ve davranışları hakkında olması gerekenden çok düşünmesi anlamına gelen kendine yansıtma ruh sağlığını negatif etkileyebilmektedir (Tekin, 2004). İç görü kavramı derin bir öz-bilgi, öz-kavrayıştan oluşan (Budak, 2000) kişilerin güçlü ve zayıf yönlerinin farkına varmalarını sağlayan (London, 2002) duygular ve düşüncelerdeki değişimlere ve bilişsel süreçlere karşı duyarlılık kazanılan bir süreci kapsar (Öveç, 2007). D’Zurilla ve Goldfried (1971)’e göre; sosyal sorun çözme, kişilerin günlük sorunlarla başetme yöntemlerini belirlemeye, oluşturmaya ve keşfetmeye çalıştıkları duygusal, bilişsel ve davranışsal bir süreci ifade etmektedir.

Bu çalışmada, denetimli serbestlik uzmanlarının kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri ile sosyal sorun çözme becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Cezaların infazının ve iyileştirmenin bir arada

yürütüldüğü denetimli serbestlik müdürlüklerinde, yükümlülere dair iyileştirme mi ve ceza mı ikilemi içinde görev yapan denetimli serbestlik uzmanlarının sosyal sorun çözme becerilerinin gelişmesinin kendine yansıtma ve içgörü düzeylerinin yeterli oluşuyla ilişkili olabileceği düşünülmüştür.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Kendine yansıtma; bireylerin belirli olaylar karşısında nasıl davrandığı ve neler hissettiği üzerine düşünerek kendi düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını gözlemlemesi durumudur. Bu gözleme süreci, kişilerin kendini düzenlemesi ve performansını arttırabilmesi için bir geri bildirim sağlar (Grant vd., 2002). İç görü ise; insanların düşünceleri, duyguları ve kaygıları konusunda yeni farkındalıklar kazanması, motivasyonu ve çatışmaları konusunda daha açık olmaya başlamasıdır (Patterson ve Welfel, 2000). Bireylerin kendi benliğini kavraması ve kendine yönelik farkındalığının artması sonucunda kendisini geliştirebilmesi için önemli olan fırsatları kullanabilmesi ve sorunları ile başa çıkabilmesi gereklidir (Egan, 1990).

Sosyal sorun çözme, alan yazında “kişiler arası sorun çözme” olarak geçmektedir. Kişiler arası sorun, bireyin ideal durumu ile var olan durumu arasındaki farkı ayırt edebilmesi, bu sebeple sıkıntı duyması ve var olan bu sıkıntının giderilmesi için atılan adımların başarısız olmasıdır. Kişiler arası sorun çözme ise bireyin var olan durumu ile ulaşmak istediği durum arasındaki farkın bilincinde olması ve bunun yarattığı gerginliğe çözüm bulabilmek için izlenen bilişsel ve davranışsal bir süreçtir (Öğülmüş, 2001). Sosyal sorun çözme, kişilerin sosyal gelişimini ve sosyalleşmesini destekleyen bir süreçtir (Uzunkol, 2014). Sosyal sorun çözme becerisine sahip olma, kişilere olumlu etkileşim sağlama, işbirliğine açık olma ve yakın ilişkiler kurabilme gibi olumlu özellikler katmaktadır. Bu olumlu becerilere sahip olan ve sosyal çevresiyle iyi bir iletişimi ve etkileşimi olan bireylerin, yaşamlarının ilerleyen süreçlerinde sosyal sorun yaşama riski düşmektedir (McMurran ve McGuire, 2005). Bunların yanı sıra sosyal sorun çözme becerisi gelişmiş bireylerin daha az stres yaşadıkları gözlemlenmiştir (D’Zurilla ve Sheedy, 1991).

Denetimli serbestlik ise yükümlüler ve eski hükümlülerin topluma kazandırılmasında ve iyileştirilmesinde etkin rol oynayan bir sistemdir (Nursal ve Ataç, 2006). Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği’nin tanımlar başlıklı 4üncü maddesinin 1-ı bendinde Denetimli Serbestlik Uzmanı “denetimli serbestlik müdürlüğünde kadrolu veya geçici olarak görev yapan psikolog, sosyal hizmet uzmanı, sosyolog ve öğretmen” olarak tanımlanmaktadır (DSHY, 2021). Bu sistemde büyük sorumluluk sahibi olan denetimli serbestlik uzmanlarının (psikolog, sosyal hizmet uzmanı, sosyolog ve öğretmen) sosyal sorun çözme becerilerinin bir hayli gelişmiş olması beklenilmektedir. Denetimli serbestlik uzmanları sosyal sorunlarını çözemeyen suça karışmış birçok insanın hayatıyla ilgili kararlar alması noktasında danışmanlık ve yol göstericilik yapmaktadır. Bu nedenle denetimli serbestlik uzmanlarının aynı zamanda çok iyi bir içgörü ve kendine yansıtma yeteneğine sahip olması gerekmektedir. Denetimli serbestlik uzmanlarının deneyimledikleri sorunlar karşısında neler hissettikleri ve nasıl davranış sergiledikleri üzerine kendilerini gözlemlemesi anlamına gelen kendine

yansıtma ve uzmanların sorunlar karşısında düşünceleri, duyguları konusunda farkındalık sahibi olması anlamına gelen içgörüye sahip olması önemlidir. Yeterli düzeyde kendine yansıtma ve içgörü sahibi olan ve sosyal sorun çözme becerileri gelişmiş denetimli serbestlik uzmanlarının mesleki bilgi, beceri ve değerler noktasında kendilerini güncelleyebileceği ve mesleki tükenmişlik ya da duyarsızlaşmaya karşı daha dayanıklı olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, denetimli serbestlik uzmanlarının kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri ile sosyal sorun çözme becerileri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır.

Bu çalışmanın temel amacı doğrultusunda şu sorulara cevap aranacaktır:

1. Denetimli serbestlik uzmanlarının demografik özelliklerine göre kendine yansıtma ve içgörü düzeylerinde anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
2. Denetimli serbestlik uzmanlarının demografik özelliklerine göre sosyal sorun çözme beceri düzeylerinde anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
3. Denetimli serbestlik uzmanlarının kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri ile sosyal sorun çözme beceri düzeylerinde anlamlı bir ilişki var mıdır?

Denetimli serbestlik sistemi, bireyleri hapsedmenin negatif sonuçlarının görülmesi ve alternatif ceza infaz sistemlerine olan ihtiyaç duyulması neticesinde ortaya çıkmıştır. Suça yönelmiş bireylerin iyileştirilmesi ve topluma entegrasyonunun sağlanabilmesi için kökenleri insanlığın varoluşuna dayanan denetimli serbestlik sistemine olan ihtiyaç günden güne artmaktadır (Yavuz, 2012). Denetimli serbestlik sistemi sadece bir ceza infaz sistemi değildir. Aynı zamanda denetimli serbestlik, yükümlü bireylerin yeniden suça sürüklenmelerini önleyici faaliyetler geliştiren ve uygulayan, sosyal sorunlarına rasyonel çözümler geliştiren ve sosyal sorunlarının çözüme kavuşması için destekleyen bir sosyal hizmet kuruluşudur (Yücel, 1986). Bu kuruluşta psikolog, öğretmen, sosyolog ve sosyal hizmet uzmanlarından oluşan meslek elemanları görev yapmaktadır (Eryalçın vd., 2021).

Kendine yansıtma, bireyin kendi davranışlarını etkin değerlendirme yeterliliği anlamına gelirken, içgörü ise bireyin davranışlarının beklentileri karşılayıp karşılamadığını konusunda farkındalığına ilişkin bilişsel yeterliliğidir. Bunlar bireyin, hedefleri doğrultusunda beklentilere uygun şekilde sonuç elde edebilmesi için önemli yeterliliklerdir (Carver ve Scheier, 1998). Denetimli serbestlik uzmanlarının çalışma yaşamlarında tükenmişlik ve duyarsızlaşma yaşama risklerini azaltmak için yeterli kendine yansıtma ve içgörü'ye sahip olmaları önemlidir.

Sosyal sorun çözme becerisi, bireyin bir sosyal sorunla baş başa kaldığında soruna olumlu yönelim gösterme ve sosyal sorun çözme basamaklarını adım adım geçerek çözüme kavuşma yeterliliği anlamına gelmektedir (Çekici, 2009). Denetimli serbestlik uzmanlarının yeterli sosyal sorun çözme becerisine sahip olması birçok sorunla başvuran müracaatçılar için (denetimli serbestlik yükümlüleri ve aileleri ile denetimli serbestlik personeli ve aileleri) önemlidir.

Bu çalışma ile, denetimli serbestlik uzmanlarının kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri ile sosyal sorun çözme becerilerinin ortaya koyulması, aralarında bir ilişki olup olmadığının incelenmesi denetimli serbestlik ve sosyal hizmet alanlarında yapılan akademik çalışmaları destekleyecektir.

Denetimli serbestlik uzmanlarının demografik bilgileri ve kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri ile sosyal sorun çözme becerileri arasındaki ilişki olup olmamasının anlaşılmasıyla birlikte literatüre ve denetimli serbestlik sistemine katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Ayrıca denetimli serbestlik müdürlüklerinde görev yapan uzmanların kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri ile sosyal sorun çözme becerileri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak ve çalışma sonucunda öneriler geliştirmek, uzmanların bu yönde kendilerini geliştirmeleri noktasında farkındalık sağlayacağı düşünülmüştür. Bu bağlamda denetimli serbestlik sistemindeki yükümlüler, aileleri ve toplum için yürütülen mikro, mezo ve makro tüm çalışmalara doğrudan katkı sağlayabilecektir. Kendine yansıtma ve içgörü ile sosyal sorun çözme becerileri hakkında birçok çalışma vardır (Herdi, 2019; Oğuz, 2019; Şahin, 2019; D’Zurilla ve Sheedy, 1991; D’Zurilla vd., 1998; Watkins ve Baracaia, 2002; Baker, 2003; Duyan ve Gelbal, 2008; Çekici, 2009; Hamarta, 2009; Güneş, 2011; Kışkır, 2011; Karataş, 2014; Ay, 2015; Özkan, 2015; Eren, 2016; Dikmen, 2019; Toker Karabulut, 2019; Tangız, 2020). Ancak denetimli serbestlikle ilgili benzer konuda bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple bu çalışma, denetimli serbestlik ve sosyal hizmet alanlarında yapılan diğer akademik çalışmalara yön verici olabileceği değerlendirilmiştir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada, denetimli serbestlik uzmanlarının kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri ile sosyal sorun çözme becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, durum tespit edilen araştırmalarının ötesine giderek, durumu tespit edilen tüm olgular arası ilişkileri de ortaya çıkaran araştırma modelidir. Temel olgular araştırmanın değişkenleri olarak kabul edilir. “İlişki açıklayıcı araştırma” olarak da adlandırılan bu modelde, çalışmanın konusunu veya sorusunu çalışmanın amacı belirlemektedir (Karasar, 2015).

Türkiye’deki 144 denetimli serbestlik müdürlüğünde görev yapan 966 denetimli serbestlik uzmanı vardır (Eryalçın vd., 2021). Özdamar (2003)’ın örneklem hesaplama yöntemine (0,05 örneklem hatası) göre örneklem hesaplanmış, hesaplama sonucunda evreni (966) temsil eden örneklem sayısı 275 bulunmuştur. Basit tesadüfi örnekleme, evrendeki tüm her bir birimin eşit şekilde seçilme olasılığı olan örnekleme türüdür. Eşit koşullara sahip birimler üzerinde çalışılmak istenildiğinde tercih edilir (Karasar, 2015). Basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle belirlenen 275 denetimli serbestlik uzmanına ulaşılmıştır.

Araştırmada veri toplama formu dört bölümden oluşmuştur. İlk bölümde araştırma amacına yönelik araştırmacı tarafından oluşturulmuş demografik bilgi formu, ikinci kısmında kendini yansıtma ve içgörü ölçeği, üçüncü kısmında gözden geçirilmiş sosyal sorun çözme envanterine yer verilmiştir.

Araştırmada denetimli serbestlik uzmanlarının demografik özellikleriyle ilgili veri toplamak amacıyla uygulanan demografik bilgi formunda yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, meslek bilgisi, çalışma süresi vb. ilişkin sorular yer almaktadır.

Kendine Yansıtma ve İçgörü Ölçeği (KYİÖ); Grant ve arkadaşları tarafından (2002) Özel Özbilinç Ölçeği temel alınarak geliştirilmiş olan kendine yansıtma ve içgörü yapılarını ölçen, geçerliği ve güvenilirliği kanıtlanmış bir ölçektir. Kendine Yansıtma ve İçgörü Ölçeği'nin iki faktöründen birincisi kendine yansıtma, ikincisi içgörüdür. Sorular 6'lı likert, öz bildirim niteliğinde bir ölçektir. 1.,2.,5.,7.,8.,10.,12.,13.,15.,16.,18.,19. maddeleri kendine yansıtma boyutunu ölçmektedir. 3.,4.,6.,9.,11.,14.,17.,20. maddeler içgörü boyutunu ölçmektedir. Toplam 28 madde bulunmaktadır. 1., 2., 4., 8., 9., 11., 13., 14., 17. maddeler ters puanlanan maddelerdir. Kendine yansıtma alt ölçeği için Cronbach-alfa katsayısı .91 ve içgörü alt ölçeği için .87 bulunmuştur. Geçerlik ve güvenirlik çalışması ve Türk Kültürüne uyarlanması Yavaşoğlu tarafından (Yavaşoğlu, 2010) yapılmıştır. Yavaşoğlu tarafından yapılan güvenirlik geçerlik çalışmasında kendine yansıtma alt ölçeği için Cronbach-alfa katsayısı .86 ve içgörü alt ölçeği için .74, toplam ölçek için ise .83 bulunmuştur.

Gözden Geçirilmiş Sosyal Sorun Çözme Envanteri (GGSSÇE); D'Zurilla ve arkadaşları tarafından oluşturulmuş ve daha sonra gözden geçirilerek yenilenmiştir (2002). Türkçe'ye uyarlanan Gözden Geçirilmiş Sosyal Sorun Çözme Envanteri'nin 25 maddesi vardır. Maddeler 0 (hiç uygun değil) ile 4 (tamamen uygun) olmak üzere 5'li skaladır. Ölçek, temel olarak sorun yönelimi ve sorun çözme tarzları olarak iki alt boyuttan oluşmaktadır. Sorun yönelimi boyutu soruna olumlu yönelim ve soruna negatif yönelim olarak ikiye ayrılmakta; sorun çözme tarzı boyutu ise akılcı sorun çözme, dikkatsiz/dürtüsel tarz ve kaçınan tarz olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Öleekten alınan toplam puan şu formüle göre hesaplanmıştır: Soruna olumlu yönelim toplam puanı + rasyonel sorun çözme stili + (20 - soruna negatif yönelim) + (20 –dikkatsiz/dürtüsel stil) + (20 – kaçınan stil). Öleekten alınan toplam puanın yükselmesi sorun çözme becerisindeki artışla ilişkilidir. Üniversite öğrencilerinin katıldığı bir çalışmada öleegin iç tutarlık değerlerinin .74 ve .85 arasında, test tekrar test değerlerinin ise .72 - .79 arasında olduğu görülmüştür (D'Zurilla vd., 2001). Gözden Geçirilmiş Sosyal Sorun Çözme Envanteri uzun ve kısa formu Eskin ve Aycan (2009) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış ve geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Tr-SSÇE-G'nin alt öleeklerinin iç tutarlık katsayıları, 0.62 ile 0.92 arasında değişirken test-tekrar test güvenirlik katsayılarının 0.60 ile 0.84 arasında değiştiği saptanmıştır (Eskin ve Aycan, 2009).

Veri Toplama Süreci

Çalışmanın yapılabilmesi için Adalet Bakanlığı'ndan izin talep edilmiştir. Adalet Bakanlığı 41912 sayı ve 16/04/2021 tarihli yazısı ile çalışma için onay vermiştir. Öleeklerin kullanımı için Kendine Yansıtma ve İçgörü Ölçeği için Melda Yavaşoğlu'ndan, Gözden Geçirilmiş Sosyal Sorun Çözme Envanteri için ise Mehmet Eskin'den öleek kullanımı için izin talep edilmiş ve talep onaylanmıştır. Çalışma İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu'nun 2021/05 Sayı ve 28/05/2021 tarihli etik kurul kararı ile başlamıştır.

Çalışma takvimi içinde (28 Mayıs 2021 – 28 Haziran 2021) bilgilendirilmiş ve aydınlatılmış onam formu ile birlikte demografik bilgi formu ile ölçekler Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı aracılığı ile tüm denetimli serbestlik müdürlüklerinin resmi mail adreslerine ulaştırılmıştır. Tüm denetimli serbestlik uzmanlarına ulaştırılması istenen resmi maillerde uzmanlar için anket linki eklenmiştir. Demografik Bilgi Formu, Kendine Yansıtma ve İçgörü Ölçeği ve Sosyal Sorun Çözme Envanteri araştırmacı tarafından online açıklama yapılarak ve online onam alınmak üzere denetimli serbestlik uzmanlarından gönüllü olanlara internet tabanlı anket tekniği kullanılarak, Google drive uygulaması üzerinden uygulanmıştır. Katılımcılar “Araştırmanın bilgilendirilme ve aydınlatılmış onam formunu okudum, anladım ve araştırmaya gönüllü katılımı kabul ediyorum.” sekmesini işaretlemeyen sorulara geçememiştir.

Katılımcılar çalışmaya gönüllülük esasına bağlı kalınarak alınmıştır. Veri toplama süreci yaklaşık 1 ay sürmüş olup, veriler Türkiye’deki tüm denetimli serbestlik müdürlüklerinden gönüllü denetimli serbestlik uzmanlarından toplanmıştır. Çalışma verileri araştırmacı tarafından kimseyle paylaşılmadan 5 yıl süre ile online depo edilecektir.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırma kapsamında toplanan veriler analiz için SPSS 22.0 programına aktarılmıştır. Sonrasında ise analiz yapılmış, sayısal sonuçların dökümü alınmış ve yorumlanması yapılmıştır. Veriler için normallik analizi yapılmış ve verilerin normal dağıldığı (çarpıklık ,750; basıklık ,230) görülmüştür. Bu nedenle araştırmada frekans, t testi ve one way ANOVA olmak üzere parametrik testler ve değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için pearson korelasyon testi uygulanmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Kendine yansıtma ve içgörü ölçeği; Ankara Üniversitesi öğrencileri, sosyal sorun çözme ölçeği; Adnan Menderes Üniversitesi ve Koç Üniversitesi öğrencileri üzerine Türkçeye uyarlama ve güvenilirlik, geçerlik çalışması yapılmıştır. Ancak farklı kültürel özelliklere sahip ülkenin 81 iline gönderilen ölçeklerin tüm bölgelerde işlevselliğinin değerlendirilmemesi çalışmanın sınırlılıklarından biridir. Araştırmanın Türkiye’deki tüm denetimli serbestlik uzmanları üzerinde yapılmış olması çalışmanın genellenebilir olması açısından önemlidir. Denetimli serbestlik uzmanlarına Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı’ndan edinilen iletişim bilgileri ile online olarak ulaşılmıştır. Denetimli serbestlik uzmanlarının ankete ayırdığı vakit ve özenle ilgili bir gözlem yapılamamıştır. Bu sebeple verilen yanıtlar doğru varsayılmış olsa da bu yüz yüze uygulanması gibi gözlemlenememesi araştırmanın sınırlılıklarından birisidir. Çin’in Wuhan şehrinde ortaya çıkan ve birçok insanın ölümü ile dünyayı sarsan Covid 19 salgını Türkiye’yi de oldukça etkilemiştir. Bu nedenle yüz yüze yapılan bilimsel araştırmalara başta Adalet Bakanlığı olmak üzere Türkiye’deki birçok kurum salgın kapsamında yapılan kısıtlamalar döneminde onay vermemiştir. Türkiye’deki salgın sebebiyle çalışmanın yüz yüze yapılmasının mümkün olmayacağı Adalet Bakanlığı’nca yapılan görüşmeler

neticesinde değerlendirilmiştir. Salgın sebebiyle anketlerin yüz yüze yapılamaması sınırlılık gibi görülse de Türkiye'deki tüm uzmanlara ulaşabilmek adına bir fırsat yaratmıştır.

BULGULAR

Araştırmada denetimli serbestlik uzmanlarının demografik özellikleri, bu özelliklere göre kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri ile sosyal sorun çözme becerilerinin anlamlı farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular ile denetimli serbestlik uzmanlarının kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri ile sosyal sorun çözme beceri düzeylerinde anlamlı bir ilişki olup olmadığına ilişkin bulgular yer almaktadır.

Çizelge 1. Denetimli serbestlik uzmanlarının demografik özellikleri

Değişkenler	Sayı	Yüzde
Cinsiyet		
Kadın	159	57.8
Erkek	116	42.2
Yaş		
25-34	116	42.2
35-44	126	45.8
45-55	33	12.0
Eğitim Durumu		
Lisans	188	68.4
Yüksek Lisans	82	29.8
Doktora	5	1.8
Medeni Durum		
Bekar	44	16.0
Evli	219	79.6
Boşanmış	12	4.4
Unvan		
Öğretmen	63	22.9
Psikolog	83	30.2
Sosyal Hizmet Uzmanı	36	13.1
Sosyolog	93	33.8
Çalışma Süresi		
0-3 Yıl	29	10.5
4-7 Yıl	59	21.5
8-11 Yıl	111	40.4
12 Yıl ve Üzeri	76	27.6
DS'de Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu		
Evet	256	93.1
Hayır	19	6.9
DS Öncesi Çalıştığı Kurum Olma Durumu		
Evet	207	75.3
Hayır	68	24.7
Toplam	275	100.0
DS Öncesi Çalıştığı Kurum (n=207)		
Aile ve Sosyal Hizmetler	22	10.7
Ceza İnfaz Kurumu	77	37.2
Millî Eğitim Bakanlığı	89	42.9
Diğer (Kamu. Özel ve STK)	19	9.2
Toplam	207	100.0

Araştırma kapsamına alınan 275 denetimli serbestlik uzmanının; yarısından az fazlasının kadın, yarısından azının erkek olduğu, büyük kısmının orta yetişkinlik döneminde yer aldığı, çoğunun sadece lisans mezunu olduğu, büyük çoğunluğunun evli olduğu görülmüştür. Unvanlara göre bakılacak olursa en az grubun sosyal hizmet uzmanlarından oluştuğu, çoğunun 8 yıl üzeri süredir sistemde olduğu görülmüştür. Sisteme dahil uzmanların tamamına yakınının hizmet içi eğitim aldığı ve yine çoğunun geçmişte başka kurumlarda özellikle cezaevinde çalıştıkları görülmüştür.

Çizelge 2. Uzmanların Demografik Özelliklerine Göre Kendine Yansıtma ve İlgörü Düzeyleri

	Cinsiyet	N	Ort.	Ss.	t	p
Kendine Yansıtma	Kadın	159	3.90	.556	2.172	.031*
	Erkek	116	3.74	.652		
	Yaş	N	Ort.	Ss.	F	p
Kendine Yansıtma	25-34 Yaş	116	3.89	.478	3.531	.031*
	35-44 Yaş	126	3.73	.679		
	45-55 Yaş	33	3.99	.639		
İlgörü	25-34 Yaş	116	3.44	.520	4.065	.018*
	35-44 Yaş	126	3.24	.618		
	45-55 Yaş	33	3.45	.667		
Kendine Yansıtma ve İlgörü Ölçeği Toplam	25-34 Yaş	116	3.71	.404	4.610	.011*
	35-44 Yaş	126	3.53	.602		
	45-55 Yaş	33	3.77	.596		
	Medeni Durum	N	Ort.	Ss.	F	p
Kendine Yansıtma	Bekar	44	4.06	.367	4.757	.009*
	Evli	219	3.77	.638		
	Boşanmış	12	4.01	.390		
Kendine Yansıtma ve İlgörü Ölçeği Toplam	Bekar	44	3.84	.391	4.432	.013*
	Evli	219	3.59	.556		
	Boşanmış	12	3.75	.367		
	Çalışma Süresi	N	Ort.	Ss.	F	p
Kendine Yansıtma	0-3 Yıl	29	3.50	.640	3.666	.013*
	4-7 Yıl	59	3.90	.443		
	8-11 Yıl	111	3.99	.542		
	12 Yıl ve Üzeri	76	3.80	.734		
Kendine Yansıtma ve İlgörü Ölçeği Toplam	0-3 Yıl	29	3.40	.532	2.662	.048*
	4-7 Yıl	59	3.68	.414		
	8-11 Yıl	111	3.70	.463		
	12 Yıl ve Üzeri	76	3.60	.677		

* $p \leq 0.05$ ** $p < 0.005$

Kendine yansıtma düzeyleri kadınların erkeklere, 35-44 yaş grubunun diğer gruplara, evlilerin bekar ve boşanmışlara, 8-11 yıl arası çalışanların daha az ya da fazla çalışanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu da kadınların erkeklere, 35-44 yaş grubunun diğer gruplara, evlilerin bekar ve boşanmışlara, 8-11 yıl arası çalışanların daha az ya da fazla çalışanlara göre duygu, düşünce ve davranışlarını daha çok gözlemlediği anlamına gelmektedir.

Araştırmada denetimli serbestlik uzmanlarının eğitim durumları, unvanları, hizmet içi eğitim alma durumları ve daha önce başka bir kurumda çalışma durumu ile kendine yansıtma ve ilgörü düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Çizelge 3. Uzmanların Demografik Özelliklerine Göre Sosyal Sorun Çözme Becerileri

	Yaş	N	Ort.	Ss.	F	p
Negatif Sorun Çözme Yönelimi	25-34 Yaş	116	1.62	.909	9.396	.000**
	35-44 Yaş	126	2.04	.682		
	45-55 Yaş	33	2.11	.791		
Dürtüsel-Dikkatsiz Sorun Çözme Stili	25-34 Yaş	116	2.07	.846	4.788	.009*
	35-44 Yaş	126	2.35	.545		
	45-55 Yaş	33	2.43	.744		
Kaçınan Sorun Çözme Stili	25-34 Yaş	116	2.07	.846	4.788	.009*
	35-44 Yaş	126	2.35	.545		
	45-55 Yaş	33	2.43	.744		
	Çalışma Süresi	N	Ort.	Ss.	F	p
Negatif Sorun Çözme Yönelimi	0-3 Yıl	29	1.71	.674	3.079	.028*
	4-7 Yıl	59	1.72	.897		
	8-11 Yıl	111	1.80	.819		
	12 Yıl ve Üzeri	76	2.10	.782		

* $p \leq 0.05$ ** $p < 0.005$

Araştırmada denetimli serbestlik uzmanlarının yaş durumları ile negatif sorun yönelimi, dürtüsellik stili ve kaçınma stili alt boyutlarında anlamlı bir farklılaşma görüldüğü saptanmıştır. Denetimli serbestlik uzmanlarının çalışma süreleri ile negatif sorun yönelimi alt boyutu arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu ve çalışma süresi arttıkça ölçek puanlarının arttığı görülmüştür. Bu da denetimli serbestlik uzmanlarının çalışma sürelerinin ve yaşlarının arttıkça sorunlara karşı duyarsızlaştıklarını, üstünkörü çözümler geliştirdiklerini ve sorunları tehdit olarak algıladıklarını göstermektedir. Bunun en önemli sebebi ise uzun yıllar görev yapan uzmanların tükenmişlik sorunlarıyla karşı karşıya kalmasıyla ilgili olduğu düşünülebilir.

Ayrıca araştırmada denetimli serbestlik uzmanlarının cinsiyet, eğitim, medeni durumları, unvanları, hizmet içi eğitim alma durumu ve daha önce başka kurumda çalışma durumları ile sosyal sorun çözme becerileri arasındaki anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Çizelge 4. Uzmanların Kendine Yansıtma ve İçgörü Düzeyleri ile Sosyal Sorun Çözme Becerileri Arasındaki İlişki

		Kendine Yansıtma	İçgörü	KYİÖ Toplam
Pozitif Sorun Yönelimi	r	.179**	.075	.200**
	p	.003	.215	.001
Negatif Sorun Yönelimi	r	-.156*	-.300**	-.581**
	p	.010	.000	.000
Rasyonel Sorun Çözme Stili	r	.169*	.056	.247**
	p	.005	.351	.000
Dürtüsel-Dikkatsiz Sorun Çözme Stili	r	-.090	-.342**	-.213**
	p	.136	.000	.000
Kaçınan Sorun Çözme Stili	r	-.090	-.342**	-.213**
	p	.136	.000	.000
Gözden Geçirilmiş Sosyal Sorun Çözme Envanteri Toplam	r	.001	.166*	.739**
	p	.990	.006	.000

* $p \leq 0.05$ ** $p < 0.005$

Kendine yansıtma alt boyutu ile pozitif sorun yönelimi ($r=.179$; $p<0.005$), negatif sorun yönelimi ($r=-.156$; $p<0.05$), rasyonel sorun çözme stili ($r=.169$; $p<0.05$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki

vardır. Ancak kendine yansıtma alt boyutu ile dürtüsel dikkatsizlik stili ($r=-.090$; $p>0.05$), kaçınma stili ($r=-.090$; $p>0.05$) alt ölçekleri ve sosyal sorun çözme toplam puan ortalaması ($r=-.001$; $p>0.05$) arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. İçgörü alt boyutu ile negatif sorun yönelimi ($r=-.300$; $p<0.05$), dürtüsel dikkatsizlik stili ($r=-.342$; $p>0.05$), kaçınma stili ($r=.342$; $p>0.05$) alt ölçekleri ve sosyal sorun çözme toplam puan ortalaması ($r=.166$; $p>0.05$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Ancak kendine yansıtma alt boyutu ile pozitif sorun yönelimi ($r=.075$; $p<0.005$), rasyonel sorun çözme stili ($r=.056$; $p<0.05$) alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Kendine yansıtma ve içgörü toplam puan ortalaması ile pozitif sorun yönelimi ($r=.200$; $p<0.005$), negatif sorun yönelimi ($r=-.581$; $p<0.005$), rasyonel sorun çözme stili ($r=.247$; $p<0.005$), dürtüsel dikkatsizlik stili ($r=-.213$; $p<0.005$), kaçınma stili ($r=-.213$; $p<0.005$) alt ölçekleri ve sosyal sorun çözme toplam puan ortalaması ($r=.739$; $p<0.005$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Denetimli serbestlik uzmanlarının kendilerine ilişkin sık sık değerlendirme yapmasının sosyal sorunlara pozitif ve rasyonel çözümler bulma becerilerini geliştirdiği, negatif sorun yönelimini azalttığı görülmüştür. Denetimli serbestlik uzmanlarının kendileriyle ilgili farkındalıkları ve içgörü sahibi olmasının ise negatif, dürtüsel ve kaçınma sorun çözme yönelimlerini azalttığı görülmüştür.

TARTIŞMA

Kendine yansıtma alt boyutu cinsiyet faktörüne göre anlamlı şekilde farklılaşmakta olup, içgörü alt boyutu ve ölçek toplam puanına göre anlamlı bir farklılaşma yoktur. Literatür incelendiğinde; Şahin (2019) kendine yansıtma ve içgörü ile ilgili yaptığı çalışmada cinsiyet ile kendine yansıtma ve içgörü alt boyutlarında anlamlı bir farklılaşma bulmuştur. Bu çalışmada benzer şekilde kadınların erkeklere göre daha yüksek kendine yansıtma ve içgörü sahibi olduğu saptanmıştır.

Kendine yansıtma ve içgörü ölçeği alt ölçekleri ve toplam puanları ile yaş faktörü arasında anlamlı bir farklılaşma saptanmıştır. 35-44 yaşlarındaki denetimli serbestlik uzmanlarının 25-35, 45-55 yaşlarına göre kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri daha yüksektir. Denetimli serbestlik uzmanlarının medeni durumları ile kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri arasında; kendine yansıtma alt boyutu ile ölçek toplam puanına göre anlamlı bir farklılık görülmüştür. İçgörü alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Evli olan denetimli serbestlik uzmanlarının kendine yansıtma düzeyleri ve kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri bekar ve boşanmışlara göre daha düşüktür. Denetimli serbestlik uzmanlarının çalışma süreleri ile kendine yansıtma alt boyutu ve ölçek toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki vardır. 8-11 yıl arası çalışanların puanları daha yüksek olduğu saptanmıştır. Herdi (2019)'nin kendine yansıtma ve içgörü ile ilgili yaptığı çalışmada cinsiyet, yaş, çalışma durumu, medeni durum açısından anlamlı bir farklılık saptanamamıştır. Bu çalışmada bu noktada literatürden farklılık göstermektedir.

Bu çalışmada denetimli serbestlik uzmanlarının eğitim durumları, unvanları, hizmet içi eğitim alma durumları ve daha önce başka bir kurumda çalışma durumu ile kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Şahin (2019)'inin çalışmada çalışma, eğitim, gelir

durumu gibi değişkenlere göre kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu da bu çalışmayı destekler nitelikte olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada denetimli serbestlik uzmanlarının sosyal sorun çözme becerilerine ilişkin ortalama puan 2.74'tür. Alt ölçeklerin puan ortalamaları ise küçükten büyüğe sırasıyla; negatif sorun yönelimi (1.86), dürtüsellik stili (2.20), kaçınma stili (2.20), pozitif sorun yönelimi (3.86) ve rasyonel sorun çözme stili (3.89)'dir. Dikmen (2019) tarafından yapılan araştırmada ise, üniversite öğrencilerinin sosyal sorun çözme becerilerinin orta düzeyde olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada denetimli serbestlik uzmanlarının cinsiyete göre sosyal sorun çözme becerileri farklılaşmazken, yaş durumları ile negatif sorun yönelimi, dürtüsellik stili ve kaçınma stili alt boyutlarında anlamlı bir farklılaşma görüldüğü ve bu farklılaşmanın yaş arttıkça arttığı saptanmıştır. Denetimli serbestlik uzmanlarının çalışma süreleri ile negatif sorun yönelimi alt boyutu arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu ve çalışma süresi arttıkça ölçek puanlarının arttığı görülmüştür. D'Zurilla ve arkadaşlarının (1998), araştırmasında sosyal sorun çözme becerisinin yaş ve cinsiyet gibi değişkenlere göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. Buna göre sosyal sorun çözme yeteneğinin genç erişkinlikten (17-20 yaş arası) orta yaşa doğru (40-55 yaş arası) artış gösterdiği, yaşlılık döneminde ise (60-80 yaş arası) azalma gösterdiği belirlenmiştir. Orta yaştaki bireyler genç bireylere göre sorunlara karşı olumlu yönelim ve akılcı sorun çözümünde daha yüksek puana sahip iken dürtüsellik, dikkatsizlik ve kaçınma durumunda daha düşük puanlar almıştır. Orta yaşlı bireyler yaşlı bireylere göre, pozitif sorun yönelimi ve akılcı sorun çözmede daha yüksek puanlar almıştır. Cinsiyet açısından bakıldığında ise soruna olumlu ve negatif yönelimin cinsiyete göre farklılaştığı görülmüştür. Baker (2003), üç yıl boyunca üniversite öğrencilerinin sosyal sorun çözme becerileri ile uyum, sağlık, stres, motivasyon gibi durumları arasındaki ilişkileri incelediği uzun verimli bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışma sonuçlarına göre, üniversiteye giriş zamanında belirlenen cinsiyet, yaş, akademik beceri, algılanan sorun çözme becerisi, psikososyal uyum, stres düzey ve motivasyonel süreçlerin sosyal sorun çözme becerileri üzerinde etkisi olduğu ortaya koyulmuştur. Algılanan stres, kendi kaderini belirleme ve akademik performans kadınların lehine görünmektedir. Karataş (2014)'ın Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilatı'nda çalışanlar üzerinde yaptığı çalışmada, polislerde özdenetim ile sosyal sorun çözme becerisi arasında anlamlı bir ilişki olduğu; kadın polislerde özdenetimin erkek polislerle kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ay (2015)'ın yaptığı çalışmada, öğrencilerin sorun çözme becerilerinin orta düzeyde olduğu, erkek öğrencilerin kızlara kıyasla sorun çözme becerilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bu çalışmada denetimli serbestlik uzmanlarının cinsiyet, eğitim, medeni durumları, unvanları, hizmet içi eğitim alma durumu ve daha önce başka kurumda çalışma durumları ile sosyal sorun çözme becerileri arasındaki anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Güneş (2011) tarafından yapılan çalışmada, sosyal sorun çözme becerilerini cinsiyet, yaş, anne-baba eğitim durumu, sosyal yetkinlik gibi dinamiklere göre farklılaşma durumunu değerlendirmeye çalışmıştır. Bu araştırmaya göre, cinsiyet faktörüne göre soruna negatif yönelim bakımından kadın öğrenciler; dürtüsel ve kaçınmacı yaklaşım

bakımından ise erkek öğrencilerin daha yüksek puanlara sahip olduğu ve anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir. Yaş, sınıf, anne ve baba eğitim durumları bakımından ise anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. Bu da literatürün bu çalışmayı destekler nitelikte olduğunu göstermektedir. Ancak Baker (2003) tarafından yapılan bir başka çalışmada, katılımcıların cinsiyet, yaş, akademik beceri, algılanan sorun çözme becerisi, psikososyal uyum, stres düzey ve motivasyonel süreçlerin sosyal sorun çözme becerileri üzerinde etkisi olduğu ortaya koyulmuştur. Algılanan stres, kendi kaderini belirleme ve akademik performans kadınların lehine görünmektedir. Yine Dikmen (2019) tarafından yapılan araştırmada ise, sosyal sorun çözme becerisinin alt boyutundan negatif yönelim boyutunun kadınlar; kaçınma boyutunun ise erkekler lehine olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada denetimli serbestlik uzmanlarının kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri ile sosyal sorun çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Kendine yansıtma düzeyi arttıkça; pozitif sorun yönelimi, rasyonel sorun çözme stili artmakta ve negatif sorun yönelimi azalmaktadır. İçgörü düzeyi arttıkça, negatif sorun yönelimi, dürtüsellik ve kaçınma stilleri düzeyleri azalmaktadır. KYİÖ toplam puanları arttıkça, pozitif sorun yönelimi, rasyonel sorun çözme stili ve toplam sosyal sorun çözme beceri puanları artmakta ve negatif sorun yönelimi, dürtüsel ve kaçınma stilleri puanları azalmaktadır.

Literatür incelendiğinde kendine yansıtma ve içgörü ile sosyal sorun çözme arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak kendine yansıtma ve içgörü ya da sosyal sorun çözme ile stres, ruhsal belirtiler, farkındalık düzeyleri gibi değişkenlerle ile karşılaştırmalar yapılmıştır. Herdi (2019)'nin yaptığı çalışmada, psikoz yaşantılarının psikolojik içgörü, bilişsel içgörü, kendine yansıtma ve anksiyete gibi bileşenlerle ilişkili olduğu belirlenmiştir. Oğuz (2019)'un yürüttüğü çalışmada, kendine yansıtma içgörü, duyguların ifade edilmesi, psikolojik iyi oluş ve duygusal şemalar arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelendiği çalışmada içgörü ve duyguların ifade edilmesi ile psikolojik iyi oluş hali arasında olumlu bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Şahin (2019)'in kendine yansıtma ve içgörü üzerinde sosyal belirti düzeyinin etkisini araştırdığı çalışmada, sosyal kaçınma ve kaygı düzeyi arttıkça kendine yansıtma ve içgörü seviyesinin azaldığı ortaya koyulmuştur. D'Zurilla ve Sheedy'nin (1991) tarafından üniversite öğrencilerinin stres ve sosyal sorun çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada bu iki değişken arasında negatif ilişki olduğu belirlenmiştir.

Sosyal sorun çözme becerileri ile yapılan Watkins ve Baracaia (2002) tarafından yürütülen bir başka çalışmada, depresyon hastası bireylerin sosyal sorun çözme becerilerinin depresyon yaşamayan gruba göre önemli düzeyde düşük olduğu belirlenmiştir. Çekici (2009), tarafından yapılan bir başka çalışmada ise sosyal sorun çözme becerisi eğitiminin sosyal sorun çözme becerisi ve öfke değişkenleri üzerinde olumlu anlamda ve kalıcı bir etkisi olduğu belirlenmiştir.

Hamarta (2009) tarafından yapılan bir araştırmada, sorunlara olumlu yönelim ile yaşam doyumu ve benlik saygısı arasında pozitif bir ilişki olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca sorunlara negatif yönelin ve

dürtüsel- kaçınan sorun çözme ile yaşam doyumu ve benlik saygısı arasında negatif ilişki olduğu belirlenmiştir. Kışkır (2011), tarafından yapılan araştırmada; öğretmen adaylarının durumsal bilgi, prosedür bilgisi, açıklayıcı bilgi, planlama, izleme açıklayıcı bilgi düzeyleri ile sorun çözme becerileri arasında anlamlı ilişkilerin olduğu görülmüştür.

Eren (2016) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise, güvenli bağlanmaya sahip olan kişilerin diğerlerine göre sosyal sorun çözme becerilerinin daha yüksek olduğu; bireylerin kendilik algıları düzeyi ile sorun çözme becerileri arasında pozitif korelasyon olduğu görülmüştür. Dikmen (2019) tarafından yapılan araştırmada, katılımcıların psikolojik iyi oluş ve sosyal sorun çözme becerileri arasında da pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Toker Karabulut (2019) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise, öğrencilerin sosyal sorun çözme becerileri ile anne ve babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeyleri arasında negatif ve zayıf düzeyde bir ilişki bulunmakta olduğu görülmüştür. Yine Tangız (2020) tarafından yürütülen bir başka çalışmada, öğrencilerin üst bilişsel becerileri ile sosyal sorun çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kendine yansıtma ve içgörü ile sosyal sorun çözme ile ilgili yapılan araştırmalarda bireylerin kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri ile sosyal sorun çözme becerilerinin kişilerarası ilişkiler, aile ve sosyal yaşantılarını etkilediği görülmektedir. Alan yazındaki diğer çalışmalardan farklı olarak bu çalışma sonucunda denetimli serbestlik uzmanlarının kendine yansıtma ve içgörü düzeylerinin artması sosyal sorun çözme becerilerinin gelişmesine katkı sağladığı görülmüştür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmadan elde edilen bulgularla denetimli serbestlik uzmanlarının kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri ile sosyal sorun çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Denetimli serbestlik uzmanlarının kendine yansıtma puanları içgörü puanlarına göre daha yüksektir. Sosyal sorun çözme puanlarında ise rasyonel sorun çözme stili ve pozitif sorun yönelimi puanları, negatif sorun yönelimi ile dürtüsellik ve kaçınma stilleri puanlarına göre oldukça yüksektir.

Denetimli serbestlik uzmanlarının kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri arttıkça; sorun çözme becerileri pozitif ve rasyonel yönelimli olmak üzere olumlu yönde artmakta ve negatif sorun çözme becerileri negatif yönelimli, dürtüsel ve kaçınma stilli yönelimlerde azalmaktadır. Bu da denetimli serbestlik uzmanlarının duygu, düşünce ve davranışlarını sık sık gözlemleyen, sorunları pozitif ve rasyonel tarzda çözme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Denetimli serbestlik uzmanları sosyal sorunları çözmek için değişimi desteklemekte, sosyal sorunlar hakkında detaylı bilgi edinmekte, sosyal sorunları teşhis etmekte ve sosyal sorunların çözümü için akılcı yöntemlere başvurmaktadır. Bunların yanı sıra denetimli serbestlik uzmanları sosyal sorunları tehdit olarak görmemekte ve sosyal sorunları üstünkörü çözümler bulma eğiliminden kaçmaktadır.

Bu bulgular ve sonuçlar doğrultusunda denetimli serbestlik sistemi ve akademik alan yazın için bazı öneriler sıralamak gerekmektedir. Bunlar;

- Denetimli serbestlik sisteminde uzmanların ve diğer personelin kendine yansıtma ve içgörü düzeylerini arttırmaya yönelik hizmet içi eğitimler yürütülmesinin yararlı olabileceği,
- Denetimli serbestlik sisteminde uzmanların ve diğer personelin sosyal sorun çözme becerilerini arttırmaya yönelik hizmet içi eğitimler yürütülmesinin yararlı olabileceği,
- Denetimli serbestlik sisteminde uzmanların ve diğer personelin kendine yansıtma ve içgörü düzeyleri ile sosyal sorun çözme becerilerinin yeterli hale getirilmesi adına serbest zamanlarının kaliteli geçirebilmeleri için gerekli sosyal etkinlik alanlarının sağlanması gerektiği,
- Denetimli serbestlik alanında sadece uzmanlara yönelik yapılan bu araştırmanın alan yazına ve sisteme ciddi katkıları olduğu değerlendirildiğinde denetimli serbestlik memurları ile idareciler üzerinde de başka boyutlar eklenerek tekrarlanmasının faydalı olabileceği,
- Denetimli serbestlik uzmanlarının yaşlarına ve çalışma sürelerine bağlı negatif sorun çözme yönelimi, dürtüsel ve kaçınmacı stil sergiledikleri görülmüş ve bununda mesleki tükenmişlikle ilgili olabileceği değerlendirilmiştir. Denetimli serbestlik uzmanlarının sosyal sorun çözme becerileri ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki ortaya koyabilecek boylamsal çalışmaların yapılması gerektiği,
- Denetimli serbestlik uzmanlarının çalışma sürelerine bağlı değişiklikler görülmüştür. Bu nedenle denetimli serbestlikte çalışmanın bıraktığı etkiyi ölçebilecek araçların geliştirilmesi ya da bu alanda uluslararası çalışmalar varsa Türk kültürüne uyarlama çalışmalarının yapılması gerektiği,
- Denetimli serbestlik uzmanlarının aldıkları hizmet içi eğitimlerle kendine yansıtma ve içgörü ile sosyal sorun çözme becerileri arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. Bunun nedeninin uzmanlarının tamamına yakınının hizmet içi eğitim almış olması olduğu düşünülmektedir. Özellikle denetimli serbestlik teşkilatının çok fazla önemseydiği ve stratejik eylem planlarında büyük yer ayırdığı ve bütçe ayırdığı hizmet içi eğitimlerin olumlu etkilerini daha iyi görebilmek için hizmet içi eğitim alan ve almayan grupların birbirlerine yakın ya da eşit sayılarda seçilerek yeniden araştırma yapılmasının faydalı olabileceği,
- Denetimli serbestlik uzmanlarına verilen hizmet içi eğitimlerin içeriklerine sosyal sorun çözme becerileri ile kendine yansıtma ve içgörü düzeylerini geliştirici, motive edici bölümler eklenmesi gerektiği,
- Denetimli serbestlik uzmanlarının çalışma süreleri arttıkça sorun çözme becerilerinin negatif yönelime dönüştüğü görülmüştür. Bunu konudaki negatif değişimi ve duyarsızlaşmayı önlemek adına akademik ve akran süpervizyon sisteminin geliştirilmesi ve süpervizyon programının planlı, programlı ve sürdürülebilir olmak üzere sistematik bir şekilde yürütülmesi gerektirir.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Çalışma daha önce yayınlanmamıştır ve yayınlanmak üzere başka bir yayın organına gönderilmemiştir. Makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik Kurulunun 28.05.2021 tarih ve 2021/05 sayılı izni alınmıştır. Araştırma Adalet Bakanlığı'nın 16.04.2021 tarih ve 41912 sayılı resmi izni ile yürütülmüştür. Araştırmada gönüllü katılım esas alınmış ve aydınlatılmış onam formu kullanılmıştır.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Çalışmaya birinci yazar %60, ikinci yazar %40 oranında katkı sağlamıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Ay, T. R. (2015). Lise öğrencilerinin anne-baba tutumlarının öğrencilerin sosyal problem çözme becerilerine ve depresyon düzeylerine etkisinin incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Baker, S. R. (2003). A prospective longitudinal investigation of social problem-solving appraisals on adjustment to university, stress, health, and academic motivation and performance. *Personality and Individual Differences*, 35(3) 569-591.
- Carver, C. C., & Scheier, M. F. (1998). *On the self-regulation of behavior*. Cambridge University Press New York. NY, US.
- Çekici, F. (2009). Düzeylerine Problem Çözme Terapisine Dayalı Beceri Geliştirme Grubunun Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Problem Çözme Becerileri, Öfkeyle İlişkili Davranış ve Düşünceler ile Sürekli Kaygı Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği -DSHY. (2021). Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, Mevzuat, <https://cte-ds.adalet.gov.tr/> (E.T: 21/03/2022)
- Dikmen, C. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik İyi Oluşu İle Sosyal Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- D'Zurilla, T. J. & Goldfried, M. R. (1971). Problem solving and behavior modification. *Journal of abnormal psychology*, 78(1), 107-126.
- D'Zurilla, T. J., & Sheedy, C. F. (1991). Relation between social problem-solving ability and subsequent level of psychological stress in college students. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(5), 841-846.
- D'Zurilla, T. J., Maydeu-Olivares, A., & Kant, G. L. (1998). Age and gender differences in social problem-solving ability. *Personality and Individual Differences*, 25(2), 241-252.
- D'Zurilla, T. J., Nezu, A. M. ve Maydeu-Olivares, A. (2002). *Manual for the Social Problem Solving*

- Inventory-Revised*. North Tonawanda, NY: Multi-Health Systems.
- Egan, G. (1990). *The skilled helper: A systematic approach to effective helping* Thomson Brooks/Cole Publishing Co.
- Eren, N. (2016). Yetişkinlerin bağlanma stillerine göre bireylerin öfkeyi ifade etme tarzları, kendilik algısı ve sosyal problem çözme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Eryalçın T., Serdar Kahveci S., Özyörük D., (2021). Probation In Europa: Republic of Turkey, (Ed: Anton van Kalmthout and Ioan Durnescu), CEP, The Netherlands. <https://www.cep-probation.org/wp-content/uploads/2021/02/Turkish-chapter-final.pdf>
- Eskin, M., & Aycan, Z. (2009). Gözden geçirilmiş sosyal sorun çözme envanteri'nin Türkçe'ye (Tr-SSÇE-G) uyarlanması, güvenirlik ve geçerlik analizi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(23), 1-10.
- Grant, A.M., Franklin, J. and Langford, P. (2002). The Self-Reflection And Insight Scale: A New Measure Of Private Self-Consciousness. *Social Behavior And Personality*.30(8), 821-836.
- Güneş, F. (2011). Üniversite öğrencilerinin sosyal problem çözme düzeylerinin sosyal yetkinlik ve bazı değişkenler açısından incelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Hamarta, E. (2009). A Prediction of Self-Esteem And Life Satisfaction By Social Problem Solving. *Social Behavior and Personality*, 37(1), 73-82.
- Herdi, O. (2019). Majör Depresyonda Psikoz Benzeri Yaşantılar İle Bu Yaşantıların İç Görü Ve Kendine Yansıtma İle İlişkisi, Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı. Ankara.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi*. 28. Edition. Nobel Akademi Yayıncılık. Ankara.
- Karataş, M. (2014). Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilatı'nda Çalışan Polis Teşkilatı Mensuplarında Öz Denetim ve Sosyal Sorun Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Kışkır, G. (2011). Öğretmen adaylarının biliş ötesi farkındalık düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- London, M. (2002). *Leadership Development Path To Self-Insight and Professional Growth*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- McMurran, M. and McGuire, J. (2005). *Social problem solving and offending: Evidence, evaluation and evolution*. England: John Wiley & Sons Ltd.
- Nursal, N., S. Ataç (2006). *Denetimli Serbestlik ve Yardım Sistemi*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Oğuz, E. N. (2019). Yetişkinlerde Kendine Yansıtma ve İçgörü, Duyguları İfade Etme, Duygusal Şemalar ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişki Ve Çeşitli Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler

Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı. İstanbul.

Öğülmüş, S. (2001). Kişilerarası sorun çözme becerileri ve eğitimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Öveç, Ü. (2007). Öz-duyarlık İle Öz-bilinç, Depresyon, Anksiyete ve Stres Arasındaki İlişkilerin Yapısal Eşitlik Modeliyle İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Patterson E., & Welfel E. (2000). *The counseling process* (5th ed.). Canada: Brooks

Şahin, S. (2019). Sosyal Fobi Belirti Düzeyinin Kendine Yansıtma ve İçgörü İle İlişkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uygulamalı Psikoloji Ana Bilim Dalı. İstanbul.

Tangız, M. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Üst Biliş Düzeyleri ve Sosyal Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Çağ Üniversitesi Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Mersin.

Tekin, H. (2004). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Yargı Yayınları.

Toker Karabulut, A. (2019). Ortaöğretim Öğrencilerinin Anne ve Babalarından Algıladıkları Duygusal İstismarın Sosyal Problem Çözme Becerisi İle İlişkisinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

Uzunkol, E. (2014). Hayat bilgisi öğretiminde uygulanan değerler eğitimi programının öğrencilerin özsaygı düzeyleri, sosyal problem çözme becerileri ve empati düzeylerine etkisi Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Watkins, E., & Baracaia, S. (2002). Rumination And Social Problem-Solving In Depression. *Behaviour Research and Therapy*, 40(10), 1179-1189.

Yavaşoğlu, M. (2010). Kendine Yansıtma ve İçgörü Ölçeği'nin Türk Kültürüne Uyarlanması (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı, Ölçme ve Değerlendirme Bilim Dalı, Ankara.

Yavuz, A, H. (2012). Denetimli Serbestliğin Türk Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Gelişim Süreci. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 100: 317-342.

Yücel, T. M. (1986). *Kriminoloji, Suç ve Ceza*, Ankara.